Maatalouden kasvihuonekaasupäästöjen kehitys ja hillintämahdollisuudet

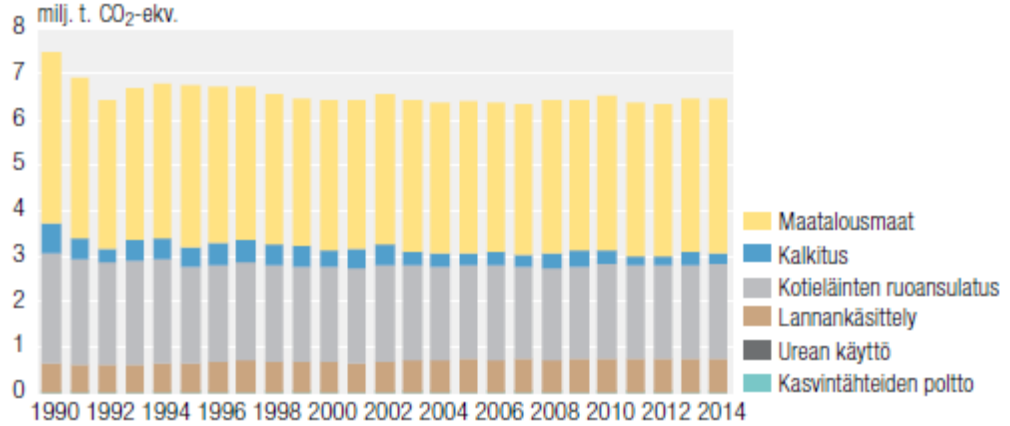
MMV:n kuultavana Kristiina Regina

23.2.2017

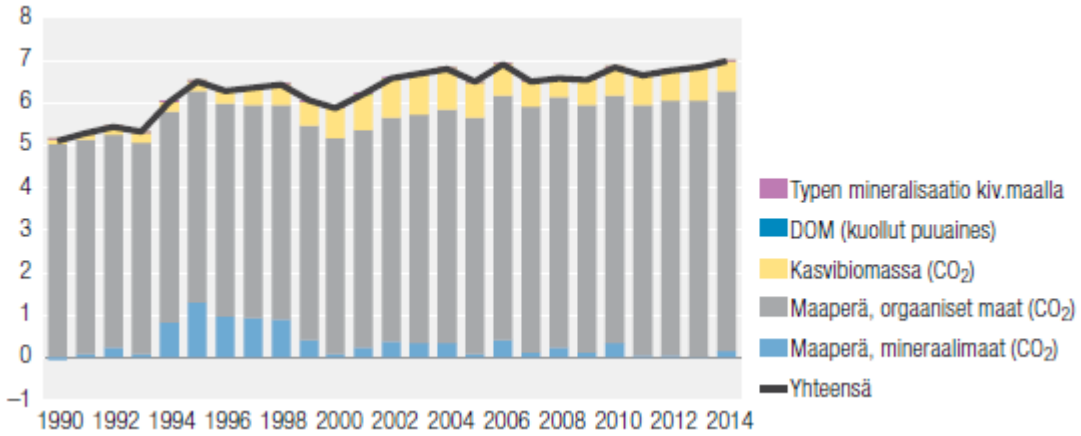
© Luonnonvarakeskus

Maatalouden KHK-päästöt 1990-2014

”Agriculture”

”Cropland”
(Maankäyttösektorin osana)

http://tilastokeskus.fi/static/media/uploads/suominir_2016.pdf

- ~6.5 milj. t CO_2 ekv. raportoitu maataloussektorilla
- ~1 milj. t CO_2 raportoitu energiasektorilla (koneet, lämmitys, viljankuivaus)
- ~7.6 milj. t CO_2 raportoitu maankäyttösektorilla (Land use, Land-use change and Forestry; LULUCF)

-> yhteensä ~15 Tg CO_2 ekv. (~25 % Suomen kokonaispäästöistä)

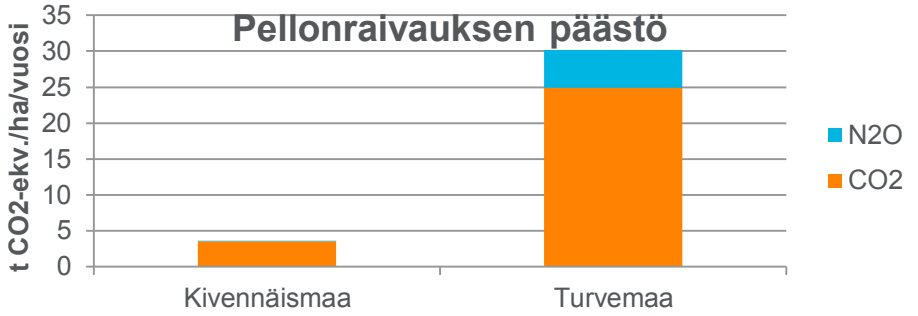
- Turvemaiden CO_2-päästöt ovat 40 % maankäyttösektorin päästöistä (Land use, land use change and forestry)
- Turvemaiden N_2O-päästöt ovat 22 % maataloussektorin päästöistä
  - Yhteensä ~10 % Suomen kokonaispäästöistä

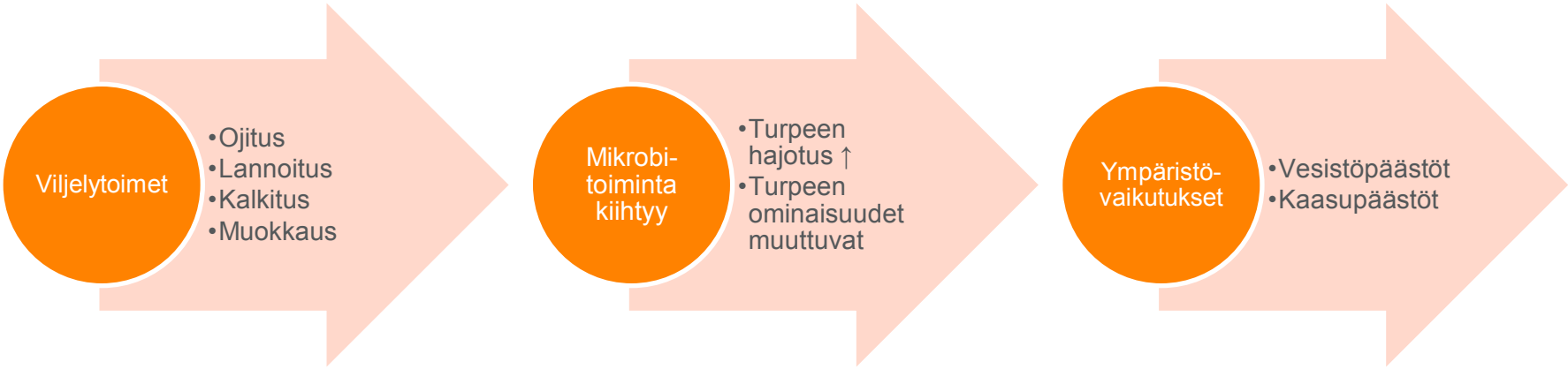
© Luonnonvarakeskus

Luke LUONNONVARAKESKUS

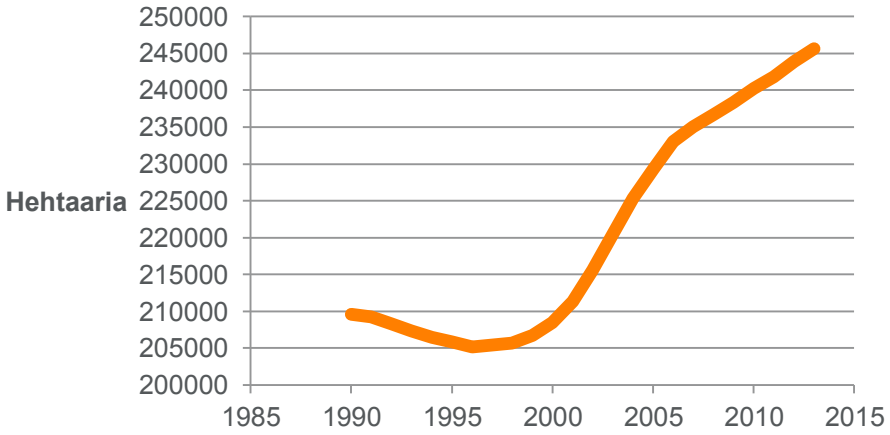
Lähde: Tilastokeskus

Turvemaiden viljelyn päästöt

Alan kasvu 37000 ha 13 vuodessa; tämä on lisännyt päästöjä 1 milj. t CO_{2e} vuosina 2000-2013

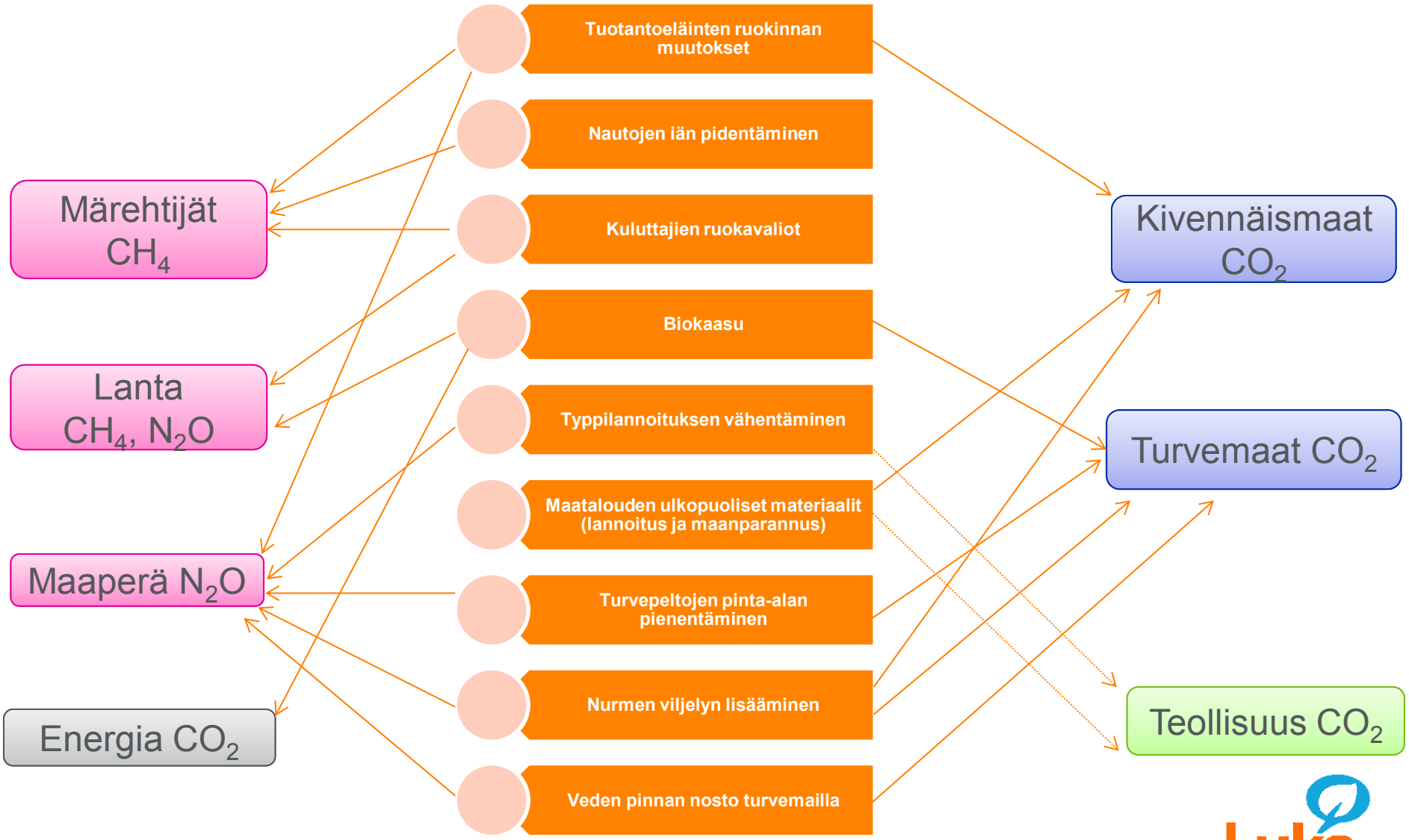

- Lisäys oli 1,5 % Suomen päästöistä
- Kokonaispeltoala tai ruuantuotanto ei kasvanut, vain tilakoko kasvoi
- Turvepeltojen osuus on kasvanut 8->10 % 1990-2013
- Kivennäismaita jää pois käytöstä ja turvemaita raivataan tilalle

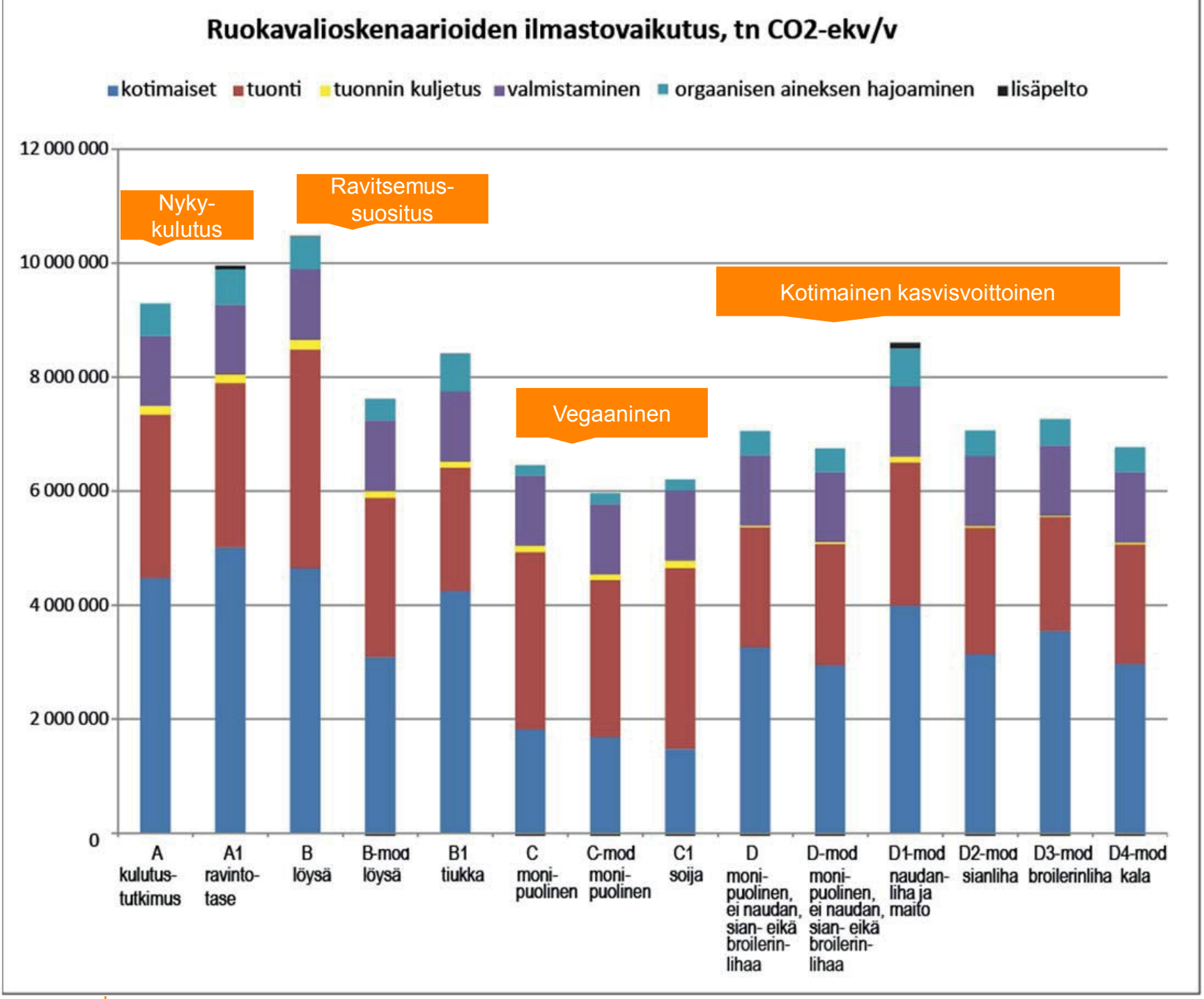
© Luonnonvarakeskus

Luke LUONNONVARAKESKUS

Mahdollisia toimia ja niiden vaikutuksia

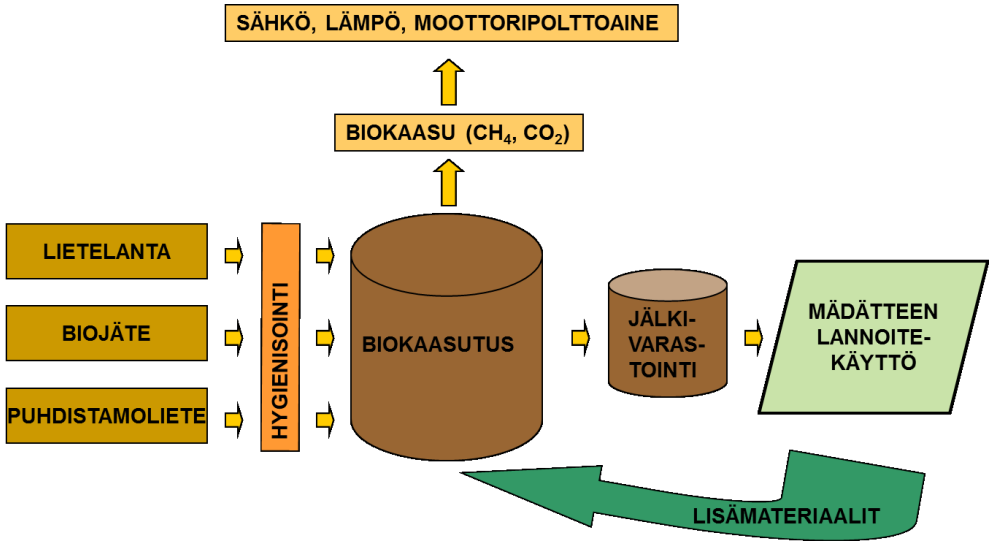

© Luonnonvarakeskus

Lähde: http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-011-5

Biokaasun tuotanto maatiloilla

- Prosessissa ravinteet säilyvät, mutta hiiltä käytetään energian tuotantoon
- Kaasu korvaa fossiilista energiaa
- Lannan varastoinnin kaasumaiset päästöt vähenevät
- Tuotetulla energialla voidaan prosessoida jäännös kuljetettavaan muotoon→vähentää pellonraivauksen tarvetta eläintuotannon keskittymissä
- Lisämateriaaliksi käyvät monet sivuvirrat
- Hajuhaitat vähenevät

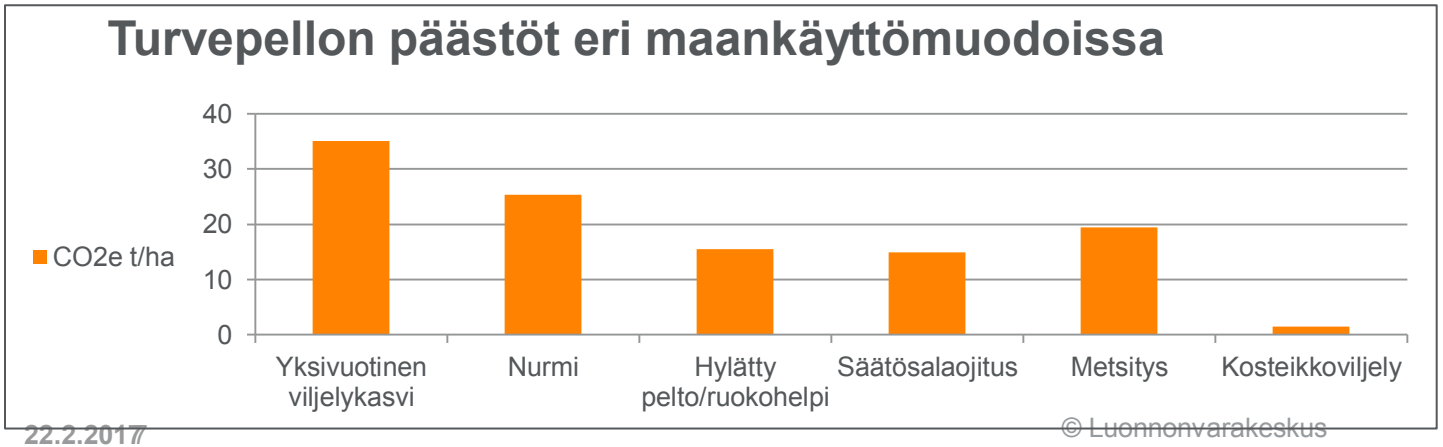

© Luonnonvarakeskus

Miten strategia jalkautetaan?

- Erityisesti kaasumaisiin päästöihin kohdennetut tuetut toimet tällä hetkellä:
  - Ympäristönhoitonurmet ja turvemaiden säätösalaojitus Manner-Suomen maatalouden kehittämisohjelmassa 2014-2020
  - Biokaasun ja säätösalaojituksen investointituet
- Käytännössä toimet eivät ole olleet riittävän houkuttelevia, joten strategian jalkauttamiseksi tarvitaan esimerkiksi
  - Tukien parempi kohdistaminen: korvaus isompi hehtaarilta, mutta toimia tehtäisiin vain paksuturpeisilla pelloilla?
  - Alueellisia hankkeita: voitaisiinko Etelä-Suomessa luopua turvemaiden viljelystä ja jopa vettää niitä, mutta hyväksyä ajatus, että pohjoisessa ne ovat välttämättömiä?
  - Viljelijöiden alueellista yhteistyötä: pohjaveden pintaa ei voi nostaa, jos se haittaa naapuripeltoa

© Luonnonvarakeskus

Dioja kysymysten varalta:

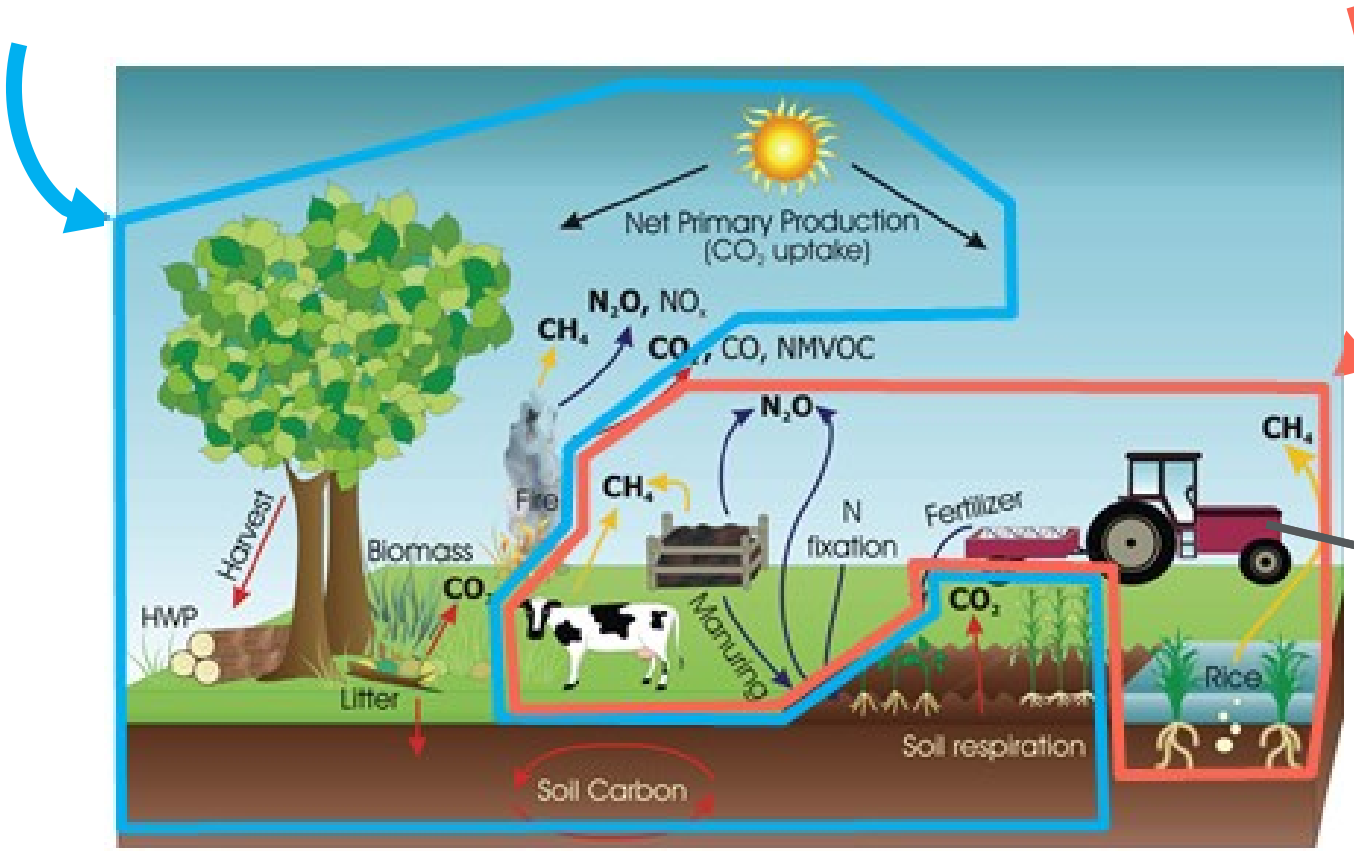

© Luonnonvarakeskus

Maataloussektori kasvihuonekaasujen lähteenä ja nieluna

Maankäyttö (**LULUCF**)

Maatalous

Energia

© Luonnonvarakeskus

Luke
LUONNONVARAKESKUS

Maatalouden päästölähteet

- Maataloussektori
  - Kotieläinten ruoansulatus (CH_4): naudat, siat, lampaat, hevoset, vuohet, porot, turkiseläimet
  - Lannankäsittely (CH_4, N_2O): naudat, siat, lampaat, hevoset, vuohet, porot, turkiseläimet, siipikarja (Lannankäsittelymenetelmät: lietelanta, kuivikelanta, laidun)
  - Maaperä (N_2O): väkilannoitteet, lanta, puhdistamoliete, typensidonta, niittojäännös, orgaaniset viljelymaat (suorat päästölähteet), typen huuhtouma ja laskeuma (epäsuorat päästölähteet)
  - Kalkitus ja urealannoitus (CO_2)
- Maankäyttösektori (LULUCF: Land use, land use change and forestry)
  - Maaperä (CO_2): hiilivaraston muutos kivennäismailla, orgaaniset viljelymaat (turpeen hajoaminen), biomassa
- Energiasektori
  - Maatalouden energiankäytön päästöt (CO_2, CH_4, N_2O): rakennusten lämmitys, viljan kuivaus, työkoneet

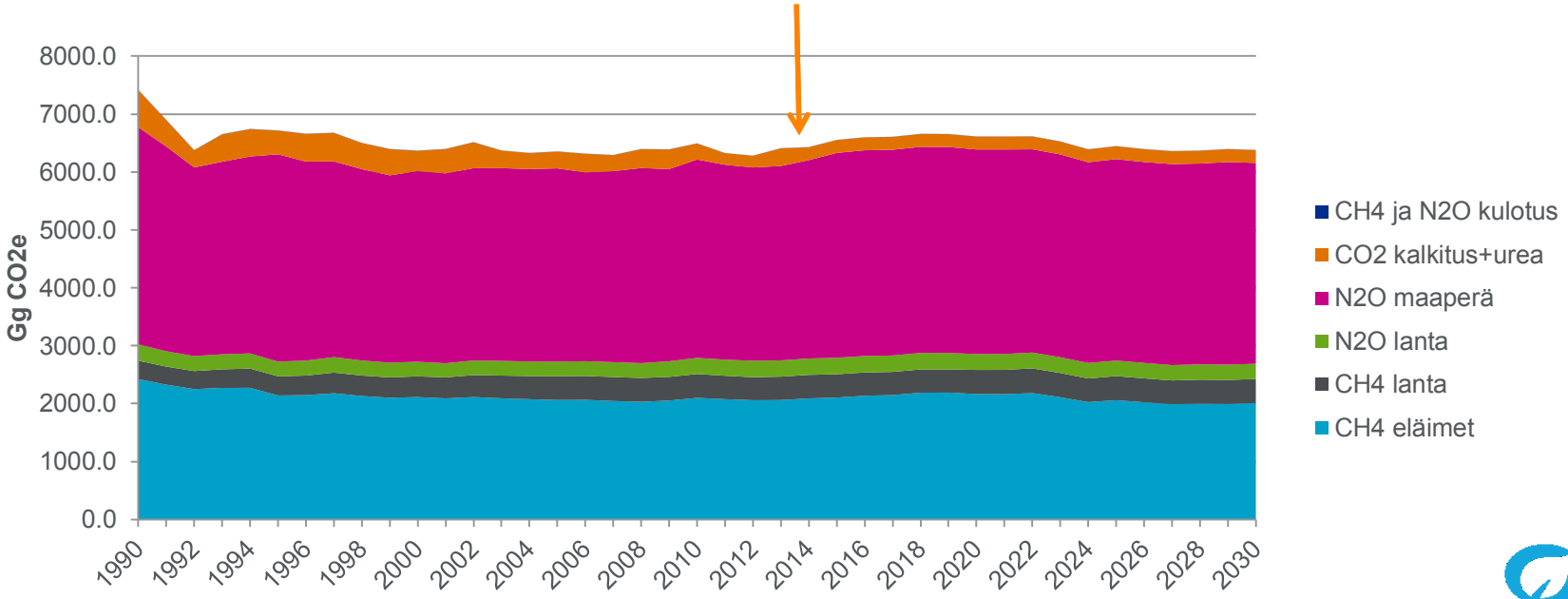
Nämä yhteensä ~20 % Suomen päästöistä.

© Luonnonvarakeskus

Luke
LUONNONVARAKESKUS

Perusskenaario - tulokset

- Päästöt nousivat 1,2 % 2005-2014, pääosin maaperän N2O päästöjen kasvun vuoksi – kasvu jatkuu
- Verrattuna vuoden 2005 päästöihin kokonaispäästöt nousevat 4,1 % vuoteen 2020 mennessä, ja 0,4 % 2030 mennessä. Vuoteen 2020 asti lannoitus ja turvemaat ovat kasvavia päästölähteitä. Vuoden 2020 jälkeen märehtijät ja lannoitus ovat pieneneviä päästölähteitä.

© Luonnonvarakeskus

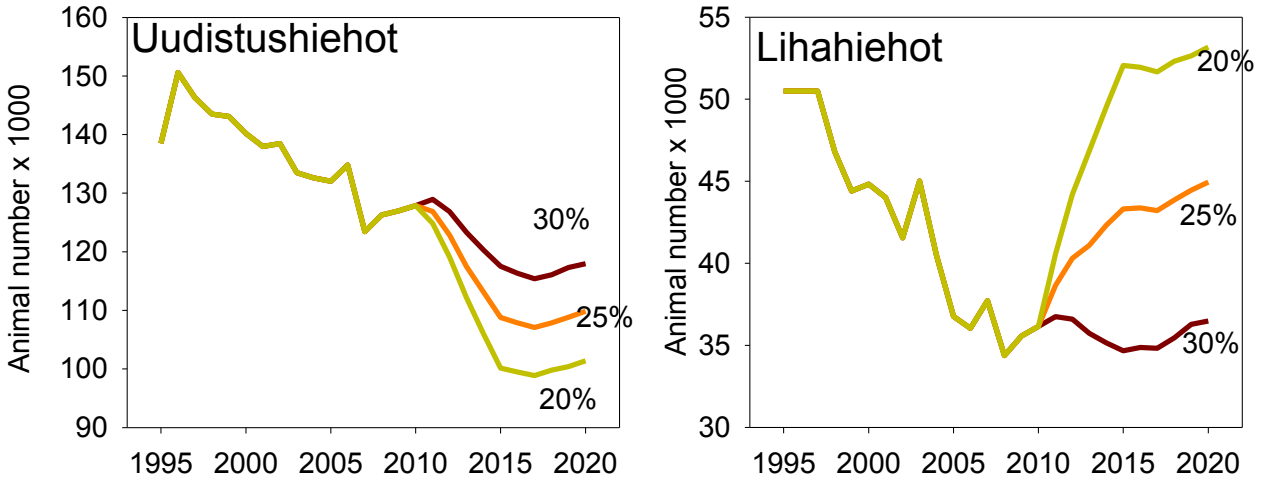
Perusskenaario – maataloustuotannon kehitysura oletuksena ilmasto- ja energiastrategian sekä OECD-FAO Outlook (hinta)oletukset: energian hinnan nousu, maataloustuotteiden hidas kysynnän ja hintojen nousu

- Viljantuotanto vähenee yli 10 % => vilja-ala ja viljelty ala -150 000 ha
- Maidon hinta pysyttelee vuosien 2015–2016 tasolla (38 c/l),
- Maidontuotanto kasvaa noin 4 % - peltoalaa saatavissa tilakoon kasvuun
- Työnmenekki ja pääomakustannukset eläintä kohti alenevat. Lehmien keskituotos tasolle 9 600 kg/lehmä/vuosi vuoteen 2030.
- Emolehmien määrä kasvaa lähivuodet mutta kääntyisi laskuun ja päätyisi tasolle 40 000 vuoteen 2030 (58 700 emolehmää v. 2015)
- Nautakarjan kokonaismäärä laskee 13,6 % 2015–2030. Naudanlihan-tuotanto alenee v.2015 tasolta (85 milj. kg) tasolle 77 milj. kg; vajaa 10 %
- Jatkossakin sianlihaa 184 milj. kg, siipikarjanlihaa 115 milj. kg, ja kananmunia 71 milj. kg 2020-2030
- Väkilannoitteiden käyttö on suhteellisen korkealla tasolla 2015–22, koska lannoitteet halpenivat 2015-2016
- Orgaanisten maiden ala nousee 1100 ha/v Lietelantajärjestelmä yleistyy 2015-2020, mutta ei muutu enää ajalla 2020-30.

© Luonnonvarakeskus

Nautojen eliniän pidentäminen - simulaatio

- Keino: uusittaisiin vuosittain vain 20 % lypsylehmistä (Weiske et a. 2006)
- Uudistushiehoja tarvitaan vähemmän -> niiden päästöt pienenevät
- Suomen oloja kuvaava Dremfia-malli: päästöt eivät pienene, koska lihahiehojen ja sonnien määrä kasvaa (tuotantosidonnaiset tuet)
- Ylimääräisiä vasikoita ei teurastettaisi, vaan ne kasvatettaisiin korvaamaan lehmistä vähentynyttä lihantuotantoa

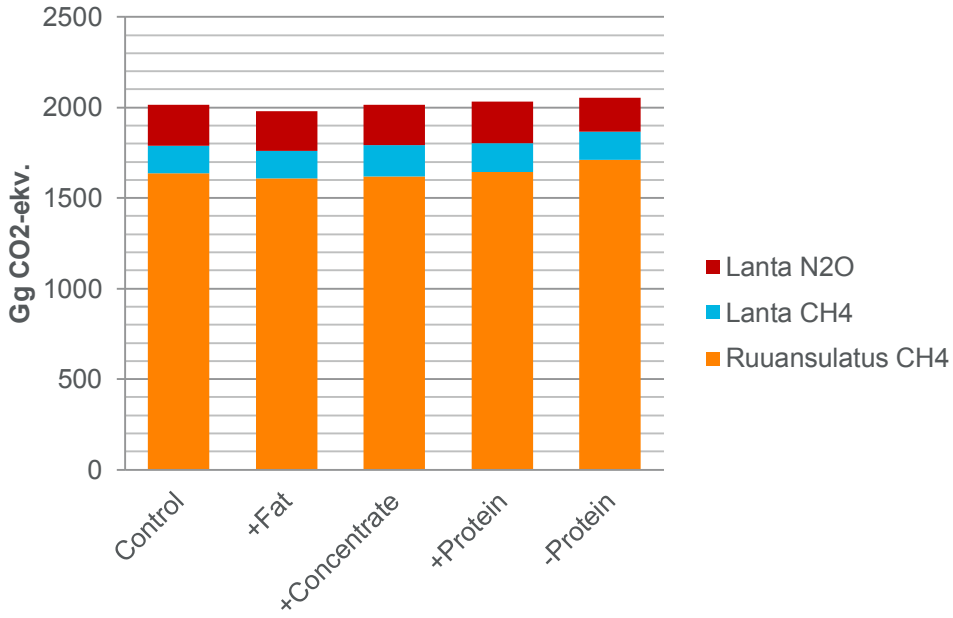

© Luonnonvarakeskus

Luke
LUONNONVARAKESKUS

Nautojen ruokinta – simulaatio Karoline-mallilla

- Lisäämällä rypsiöljyä lypsylehmien ruokintaan saataisiin nautojen päästöjä (lanta+ruuansulatus) vähennettyä 2 % verrattuna nykyiseen ruokintaan
- Koko maatalouden vähennys olisi 0,5 %
- Ruokintakokeita on tehty – niiden tuloksia ei ole viety koko maan tason laskentaan
- Nautojen koon arvioitu kasvu vuoteen 2020 mennessä nostaa päästökertoimia → saattaa kompensoida päästösäästön

Control = ruokintasuositukset
+Fat = 0,5 kg rypsiöljyä lisätty
+Concentrate = lisätty 3 kg viljaa+rypsiä
+Protein = lisätty 1 kg valkuaista
-Protein = vähennetty 2 kg valkuaista

© Luonnonvarakeskus

Luke
LUONNONVARAKESKUS

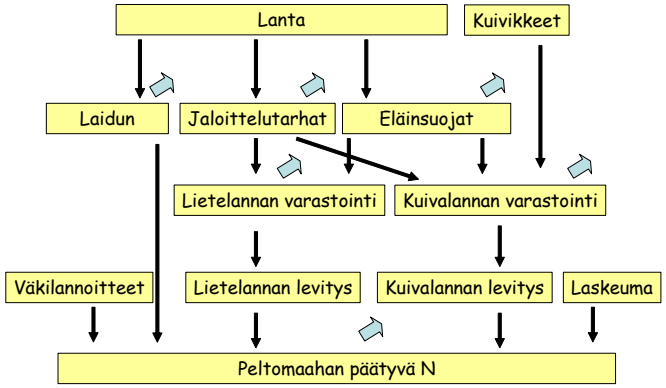
Punaisen lihan vähentäminen? Kaiken lihansyönnin vähentäminen? Kotieläintuotteiden vähentäminen?

- Punaista lihaa korvattaisiin todennäköisimmin pääasiassa siipikarjanlihalla, maitotuotteilla, kananmunilla, kalalla ja proteiinipitoisilla kasviksilla
- Jos punaisen lihan (sika, nauta, lammas) kulutus vähenisi Suomessa 20%, se ei juurikaan vaikuttaisi maatalouden kasvihuonekaasupäästöihin, **jos punaista lihaa korvattaisiin pääasiassa muilla kotieläintuotteilla**
- Lehtonen, H. & Irz, X. 2013. Impacts of reducing red meat consumption on agricultural production in Finland. Agricultural and Food Science 22:356-370. http://ojs.tsv.fi/index.php/AFS/article/view/8007/6412

- Jos taas lihaa ja kaikkia kotieläintuotteita korvattaisiin merkittävässä määrin ja **pääosin kasviksilla**, se johtaisi kotieläintuotannon ja päästöjen vähenemiseen
- Tuonti vähenisi enemmän kuin kotimainen tuotanto
- Jos muutos olisi nopea, tuottajahinnat alenisivat useiksi vuosiksi, monet kotieläintilat joutuisivat lopettamaan tuotannon ja niiden velat jäisivät hoitamatta

© Luonnonvarakeskus

Lannankäsittely

- Lannankäsittelyn päästöt vain 12 % maatalouden päästöistä, toimilla pieni vaikutus kokonaisuuteen
- Eläinsuojat
  - Päästöjä voidaan vähentää esim. lannan nopealla poistolla, mutta päästö siirtyy myöhempään ajankohtaan
- Lantavarastot: päästö korvautuu helposti toisella
  - Liete: vähemmän dityppioksidia, enemmän metaania,
  - Kuivalanta: vähemmän metaania, enemmän dityppioksidia
  - Säiliön kattaminen: vähemmän ammoniakkia, enemmän dityppioksidia
- Tehokkainta on vähentää ravinteiden määrää koko ketjussa (ruokinta) → kaikkien vaiheiden päästöt pienenevät
- Biokaasutus vähentää lantavarastojen päästöjä, korvaa fossiilisen energian päästöjä ja potentiaalisesti vähentää pellonraivausta

© Luonnonvarakeskus

Luke
LUONNONVARAKESKUS

Kotieläinten lannan energiapotentiaali biokaasuna 2030 (vain realistinen osa lannasta biokaasuksi)

	Biokaasulaitokseen		Energiaa biokaasusta	
	Lanta (t/a)	VS (t/a)	MWh/a	TWh/a
Naudat, liete	3210795	221887	443774	0,44
Naudat, kuiva	1401434	354040	708079	0,71
Siat, liete	1112402	67547	270189	0,27
Siat, kuiva	38852,55	3499	9448	0,01
Munituskanat	67708,19	11048	28947	0,03
Broilerit	46980,14	21685	35130	0,04
Kalkkunat	3743,052	1751	2678	0,00
Hevoset	219234,1	66283	99424	0,10
Lampaat ja vuohet	0	0	0	0,00
Turkiseläimet	346232,2	103870	155805	0,16
Yhteensä	6447382	851610	1753474	**1,75**

+10% nurmilisäys →energiapotentiaaliksi saadaan **2,4 TWh = 0.6 Mt CO2e päästövähennys energiasektorille**

© Luonnonvarakeskus

Luke LUONNONVARAKESKUS

Kaiken kotieläinten lannan teoreettinen energiapotentiaali biokaasuna 2014 ja 2030

2014	Laidunlanta vähennetty		Energiaa biokaasusta	
	Lanta (t/a)	VS (t/a)	MWh/a	TWh/a
Naudat, liete	6031759	416468	832936	0,83
Naudat, kuiva	4090433	1041591	2083182	2,08
Siat, liete	2980813	177246	708983	0,71
Siat, kuiva	151058	13537	36551	0,04
Munituskanat	210632	33541	87878	0,09
Broilerit	168180	70094	113552	0,11
Kalkkunat	23222	5868	8978	0,01
Hevoset	681448	207215	310823	0,31
Lampaat ja vuohet	80680	9876	9876	0,01
Turkiseläimet	865581	259674	389511	0,39
Yhteensä	15283805	2235111	4582270	**4,58**

2030	Laidunlanta vähennetty		Energiaa biokaasusta	
	Lanta (t/a)	VS (t/a)	MWh/a	TWh/a
Naudat, liete	5351325	369812	739623	0,74
Naudat, kuiva	3503586	885099	1770198	1,77
Siat, liete	2781005	168868	675471	0,68
Siat, kuiva	129509	11664	31493	0,03
Munituskanat	169270	27621	72366	0,07
Broilerit	156600	72285	117102	0,12
Kalkkunat	12477	5835	8928	0,01
Hevoset	730780	220943	331415	0,33
Lampaat ja vuohet	90704	23129	34694	0,03
Turkiseläimet	865581	259674	389511	0,39
Yhteensä	13790837	2044931	4170801	**4,17**

© Luonnonvarakeskus

Luke LUONNONVARAKESKUS

Lannan teknis-taloudellinen energia biokaasuna, kun 10% nurmilisäys (märkäpainona): Biokaasun energian lisäys 1,75 TWh => 2,4 TWh

- 10% nurmilisäys teknis-taloudellisesti biokaasuun sopivaan lantamäärään vaatisi nurmisatoa 645 000 tonnia (märkäpaino)
- Tämä määrä nurmena on (ka 33 %) 213 000 t ka, jonka tuottaminen satotasolla 5000 kg ka/ha vaatisi 43 000 ha
- Tämä on vuoden 2015 säilörehualasta 8,6 %, mikä vastaa vuosittaista arviota ylijäämärehusta; nurmen tuotanto ei vaatisi nykyistä suurempia tuotantopanoksia
- Runsaat 200 000 t ka nurmea vastaa energiasisällöltään biokaasuna 0,67 TWh
- Yhdistettynä arvioituun vuoden 2030 toteutettavasta lantabiokaasun tuotannosta energiapotentiaaliksi saadaan **2,4 TWh = 0.6 Mt CO2e päästövähennys energiasektorille**

© Luonnonvarakeskus

Nurmilisä parantaa olennaisesti biokaasun tuottoa: Teor. potentiaali 4,17 TWh => 5.6 TWh

- Luken oman kokemuksen mukaan noin 8-10 %:n säilörehulisä syötteen märkäpainosta lähes kaksinkertaistaa biokaasutuotannon naudan lietelannasta
- 10 %:n nurmilisä **teoreettiseen vuoden 2030 lantamäärään** olisi noin 1,38 miljoonaa tonnia nurmea (455 000 t ka)
- Satotasolla 5000 kg ka/ha tarvittava peltoala nurmen tuotantoon olisi 91 000 ha
- Vuoden 2015 säilörehun tuotantoon käytetystä peltoalasta 492 300 ha tämä on 18,5 %
- Nurmen metaanintuottopotentiaali on 314 m3CH4/t ka
- 455 000 t ka nurmea vastaa 1,43 TWh energiaa.
- Yhteiskäsittelyssä voitaisiin teoreettisesti tuottaa lannasta ja nurmesta energiaa biokaasuna **5,6 TWh** v. 2030

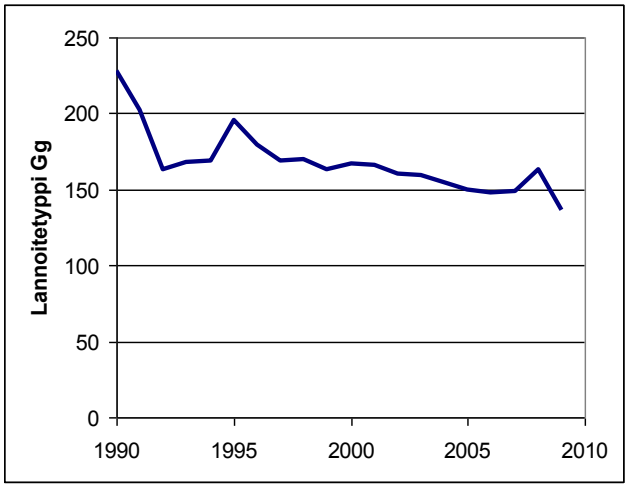

© Luonnonvarakeskus

Vielä biokaasusta

- Olennaisesti suurempikin määrä nurmea biokaasuksi on teknisesti mahdollista, mutta se vaatisi ylijäämärehun lisäksi erikseen biokaasuksi viljeltävää nurmea, suojavyöhyke- ja kesantonurmien korjuuta ja/tai nurmen satotason noston
  - Nurmi pääasiallisena syötteenä vaatisi omanlaisensa laitokset
  - Mahdollista nostaa nurmen satoa 5 tn ka/ha => 8-10 tn ka/ha
  - Kesannoilta ja suojavyöhykkeiltä korjattavat sadot käyttökelpoisia mutta pieniä eivätkä olisi tasalaatuisia, mikä heikentäisi biokaasuprosessien hyötysuhdetta ja tehokkuutta
- Erikseen biokaasuksi viljeltävän nurmen päästöt olisi huomioitava päästölaskennassa
- Biokaasu voi tukea (turvemaiden) nurmipeitteisyyttä – ilman eläimiä
- Nurmien satotasoa nostamalla ja kesantojen nurmia hyödyntämällä päästään teoriassa aina 7,3 TWh asti ja ylikin

© Luonnonvarakeskus

Keinot vähentää maaperän N_2O-päästöjä

- Typpilannoitus
  - Oikea määrä, oikea aika
  - Täsmäviljely
  - Sijoituslannoitus
  - Lannoitusmäärän jakaminen useampaan erään
- Maan tiivistymisen välttäminen, ojituksesta huolehtiminen kivennäismailla
  - Märässä maassa enemmän denitrifikaatiota
- Kasvipeitteisyyden lisääminen
- Orgaanisten maiden viljelyyn kohdistuvat toimet

© Luonnonvarakeskus

Ehdotetut menetelmät maaperän hiilen lisäämiseksi

ja rajoitteet

Kevennetty muokkaus ja suorakylvö (0.2-4.9 t/ha/yr; Stockmann et al. 2013)

- Maan murut hajoavat talvella
- Maan kosteus edistää hajotustoimintaa – suurin vaikutus kuivilla ilmastovyöhykkeillä

Avokesannoinnin välttäminen (0.2-0.3 t/ha/yr; Stockmann et al. 2013)

- Avokesannointi ei ole yleistä Euroopassa

Nurmet viljelykierrossa (0.2-0.9 t/ha/yr; Stockmann et al. 2013)

- Suomessa nurmet uusitaan 3-4 vuoden välein, eivät yhtä tehokkaita kuin monivuotiset nurmet

Kasvintähteen palautus (-3.7-38%; Powlson et al. 2011; vain 6/23 kokeessa tilastollinen merkitys)

- Kasvintähteen poisto kokeissa ei yleensä ole täydellinen; esim. lierot kuljettavat tähdettä nopeasti maahan
- Juuriston vaikutus hiilivarastoon on suurempi kuin maanpäällisen tähteen
- Tähteen sekoitus maahan nopeuttaa hajotusta -> voi käynnistää myös jo varastoidun hiilen hajotuksen

Maanparannus (IPCC: 0-38% 20 vuodessa)

- Hiilen varastoitumispotentiaali riippuu materiaalin määrästä ja laadusta

© Luonnonvarakeskus

Toimien vaikutukset

•Tuotantoeläinten ruokinnan muutokset

- Ei kovin tehokkaita keinoja, vaikea vaikuttaa tukipolitiikalla

•Karjan ikärakenne

- Ei toimi, jos vasikat kuitenkin kasvatetaan isoiksi
- Eläinten hyvinvointikysymykset

•Kuluttajien ruokavaliot

- Muutosta tapahtuu joka tapauksessa, vaikea vaikuttaa tuilla

•Biokaasu
•0,36 Mt

- Hyvä synergia energiatavoitteiden ja maankäytön järkeistämisen välillä

•Lannoituksen vähentäminen

- Voisi onnistua esim. kestävän tehostamisen kautta
- Keskisatojen pieneneminen ei ole suotavaa

•Maatalouden ulkopuoliset lannoitusmateriaalit

- Kannattaa suosia varsinkin maaperän hiilivarastojen kasvattamisen vuoksi

•Orgaanisten maiden pinta-alan pienentäminen

- Tehokas keino, mutta kohtelee viljelijöitä epätasa-arvoisesti

•Nurmen viljelyn lisääminen
•0,39 Mt

- Synergia biokaasu-tavoitteiden kanssa

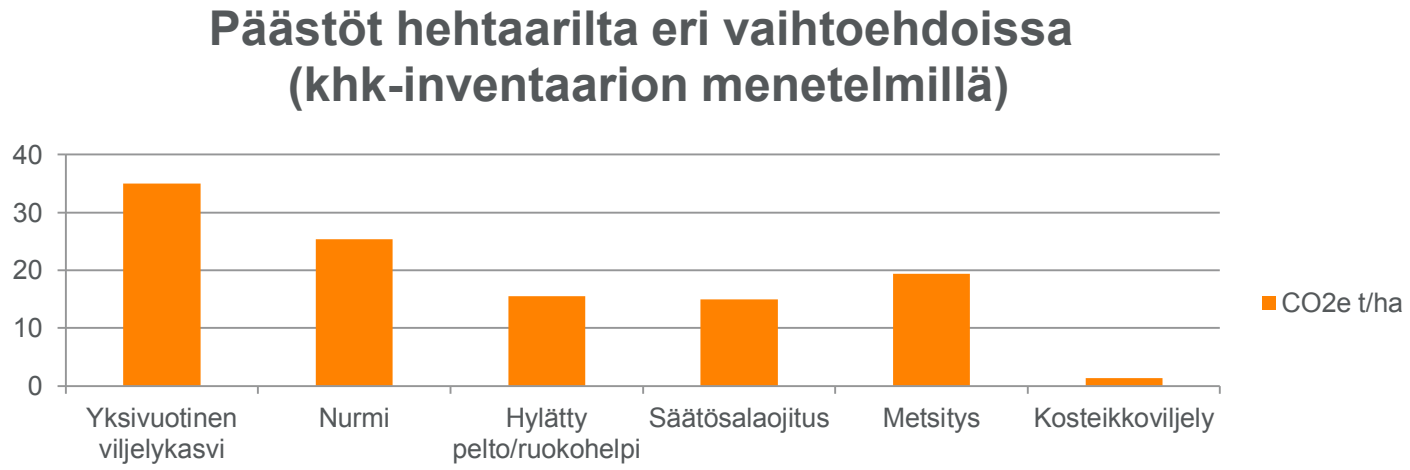
•Veden pinnan nosto turvemailla
•0,57 Mt + 0,14 Mt

- Säätösalaojitus toimii myös kuiviin kausiin varautumisena
- Koskeikkoviljely toimisi, mutta vaatii erityistä omistautumista (ei perinteistä maataloustuotantoa

© Luonnonvarakeskus

Päästöjen hillintäkeinoja turvemailla

- Pinta-alan pienentäminen
  - Turvetuotanto vähentäisi päästöjä tehokkaasti, mutta pellot harvoin soveltuvat hyvin turvetuotantoon
  - Metsitys: N_2O-päästöt saattavat jatkua samalla tasolla jopa 30 v. (Maljanen et al. 2004) -> kokonaispäästö pienenee, mutta pelto ei muutu hiilinieluksi (Turvetutkimusohjelman loppuraportti, www.mmm.fi)
  - Ennallistaminen: pitkälle maatuneen turpeen vettäminen saattaa aiheuttaa isot vesistövaikutukset
- Nurmen osuuden lisääminen -> vähemmän maan muokkausta, enemmän kasvipeitteisyyttä -> vähemmän mineralisaatiota
- Pohjaveden nosto: turpeen hajoaminen hidastuu

© Luonnonvarakeskus

Luke LUONNONVARAKESKUS

Kosteikkoviljely (paludiculture)

- Viljellään kasveja, jotka menestyvät hyvin märässä maassa
- Mahdollisia kasveja Suomessa: hieskoivu, paju, ruokohelpi, järviruoko, osmankäämi, kihokki, lakka
- Turpeen hajoamisen hidastaminen tärkeämpi tavoite kuin itse tuotanto (→ viljelijä tarvitsee korvauksen)
- Haasteena sadonkorjuu, tosin Suomen etuna routa, joka helpottaa joidenkin biomassojen korjaamista
- Saksassa järjestelmiä, joiden avulla on korvattu viljelijöille kuluja http://www.moorfutures.de/

Luke
LUONNONVARAKESKUS